

Social Media and the Mitzvot of Techecha, Halbanat Panim and Lashon Hara
Nechama Goldman Barash: Yom Iyun Switzerland 2021

Section A: To rebuke (*tochecha*) and to not shame or publicly humiliate (*halbanat panim*)

1. Leviticus 19:17

ויקרא פרק י"ז

You shall not hate your fellow in your heart. You shall surely rebuke your fellow and incur no guilt because of him.	לא־תִשְׁנֵא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְךָ הֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חָטָא:
--	--

2. Rashi on Leviticus 19:17

רש"י ויקרא פרק י"ז

"And incur no guilt because of him" - Do not whiten his face [humiliate him] in public.	(יז) ולא תשא עליו חטא - לא תלבין את פניו ברבים:
---	---

3. Babylonian Talmud Arakhin 16b

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז.

<p>How do we know that if a man sees something unseemly in his neighbor, he is obliged to reprove him? Because it states [in the Torah: Lev 19:17]: <i>You shall surely rebuke</i>. If he rebuked him and [the neighbor] did not accept it, how do we know that he must rebuke him again? The Torah states: [you shall] 'surely rebuke' multiple times. One might assume [this to be obligatory] even though his face whitened [he was humiliated from the rebuking], therefore the text states: 'You shall not bear sin because of him' [to limit it up to the point of humiliation in public]. ...How far shall rebuke be administered? Rav said: Until he [the reprover] be beaten. Samuel said: Until he be cursed. Rabbi Yochanan said: Until he be shunned.</p>	<p>מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו? שנאמר: הוכח תוכיח, הוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחו? תלמוד לומר: תוכיח, מכל מקום; יכול אפי' משתנים פניו? ת"ל: לא תשא עליו חטא. עד היכן תוכחה? רב אמר: עד הכאה, ושמואל אמר: עד קללה, ורבי יוחנן אמר: עד ח"פ.</p>
---	--

4. Babylonian Talmud Bava Metzia 59a - 59b

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא נ"ח. - נט:

<p>A sage from the tannaatic period [approx. 0-200 CE] taught a baraita [statement] before Rav Nahman bar Yitzhak: Anyone who humiliates another in public, it is as though he were spilling blood. Rav Nahman bar Yitzhak said to him: You have spoken well, as we see that after the humiliated person blushes, the red leaves his face and pallor comes in its place, which is tantamount to spilling his blood.</p> <p>And Mar Zutra bar Toviyya says [that] Rav says; and some say Rav Hana bar Bizna says that Rabbi Shimon Hasida says; and some say Rabbi Yohanan says in the name of Rabbi Shimon ben Yoḥai: It is more comfortable for a person to cast himself into a fiery furnace rather than humiliate another in public.</p>	<p>תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא אמר ...</p> <p>(ואמר) מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים ...</p>
---	--

5. Babylonian Talmud Shabbat 54b

תלמוד בבלי מסכת שבת נ"ד:

Rav, and Rabbi Hanina, and Rabbi Yohanan, and Rav Haviva taught: Anyone who had the capability to protest the sinful conduct of the members of his household and did not protest, [he himself is] apprehended [for the sins] of the	רב ורבי חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתנו בבבליה דסדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיל רבי יונתן
---	--

members of his household [and punished].	כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו
[If he is in a position to protest the sinful conduct of] the people of his town, [and he fails to do so], he is apprehended [for the sins] of the people of his town.	
[If he is in a position to protest the sinful conduct of] the whole world, and he fails to do so, he is apprehended [for the sins of] the whole world.	

5. Rambam, Mishneh Torah, Laws of Knowledge 6:7-8

רמב"ם משנה תורה הלכות דעות ז:ח-ח

<p>7. He who beholds his fellow stooping to sin or following an unrighteous path, is obliged to return him toward the good, and to let him know that he is actually sinning against himself in pursuing wicked deeds for, it is said: "And you shall surely rebuke your neighbor" (Lev. 19.17).</p> <p>8. ...Although he who does put his fellow to shame is not flogged, it is a grievous sin. Even so did the wise men say: "He who publicly puts his fellow's countenance to shame has no share in the world to come" (Pirke Avot, 3.15).</p> <p>However, all these refer to matters touching the relationship between man and man; but if it concern heavenly matters, if the sinner does not repent after being rebuked privately, he should be shamed publicly, and his sin should be proclaimed, and harsh words should be used in his presence, and he should be shamed and cursed till he repent and take up the good path, even as all of the prophets in Israel did with the wicked.</p>	<p>ז. הרואה חברו שחטא או שהלך בדרך לא טובה מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר (ויקרא יז) "הוכח תוכיח את עמיתך". המוכיח את חברו. בין בדברים שבינו לבינו. בין בדברים שבינו לבין המקום. צריך להוכיחו בינו לבין עצמו. וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא. אם קבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחו פעם שניה ושלישית. וכן תמיד חייב אדם להוכיחו עד שיכה החוטא ויאמר לו אני שומע. וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעון אלו כיון שאפשר לו למחות בהם:</p> <p>ח. ... מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכל שכן ברבים. אף על פי שהמכלים את חברו אינו לוקה עליו עון גדול הוא. ... אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחריפים אותו בפניו ומבזין ומקללין אותו עד שיחזר למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל:</p>
---	--

Section B: To not tale-bear or gossip (*rechilut*) and no evil speech (*lashon hara*)

9. Leviticus 19:16

ויקרא יט:טז

Do not go as a talebearer among your people, do not stand idly by your neighbor's blood, I am God.	לא תלך רכיל בעמך לא תעמד על־דם רֵעֶךָ אֲנִי ה'
--	--

10. Psalms 34:13-15

תהילים לד:יג-טו

(13) Who is the man who is eager for life, who desires years of good fortune? (14) Guard your tongue from evil, your lips from deceitful speech. (15) Shun evil and do good, seek peace and pursue it.	(יג) מִי־הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים אֲהִבֵּ לַיָּמִים לְרָאוֹת טוֹב: (יד) נָצַר לְשׁוֹנָו מִרָע אִשְׁפֹּתֶיהָ מִדִּבֵּר מִרָמָה: (טו) סוּר מִרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בִּקֶּשׁ שָׁלוֹם וְרַדְּפֵהוּ:
--	--

11. Maimonides, Mishneh Torah, Book of Knowledge 7:1-3

רמב"ם משנה תורה הל' דעות ז:א-ג

2. Who is a talebearer? One who loads himself up with matters, and goes from this one to that one, saying to each: such did that man say, thus and	ב: אִי זֶה רְכִיל. זֶה שְׁטוּעַן דְּבָרִים וְהוֹלֵךְ מִזֶּה לָזֶה וְאוֹמֵר כֹּךָ אָמַר פְּלוֹנִי כֹךָ וְכָךְ שִׁמְעֵתִי עַל
--	---

such have I heard concerning that man; even though it be true, behold him, he destroys the universe.
 There is yet an extremely grosser iniquity, which, too, is included in this prohibitive commandment, and that is, the evil tongue (*lashon hara*), one who spreads scandal about his fellow even though he be telling truth. If he be lying, he is called a maligner who invents an evil name against his fellow. The owner of an evil tongue, behold him, he sits in company and relates, saying: thus and such did that certain party, thus and such were his parents, and thus and such I did hear about him and of course, he relates scandalous matters. Of him, the Verse says: "May the Lord cut off all flattering lips, the tongue that speaketh proud things" (Ps. 12.4).

פלוני. אף על פי שהוא אמת הרי זה מריב את העולם. יש עון גדול מזה עד מאד והוא בקלל לאו זה והוא לשון הרע. והוא המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת. אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חברו. אבל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני וכך וכך הני אבותיו וכך וכך שמעתי עליו ואמר דברים של גנאי. על זה אמר הכתוב (תהילים יב ד) "יִכַּרְתְּ ה' כָּל שִׁפְתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מַדְבַּרְת גְּדִלוֹת":

Hafetz Hayim (Rav Yisrael Meir Kagan 1839-1933). Lived in Krakow, Poland. With his works on Lashon Hara, the Hafetz Hayim transformed what was an essentially ethical norm or halakhic imperative into codified law. He expanded the scope and deepened the severity and awareness of laws around speech.

13. Hafetz Hayim Laws of Lashon Hara 1:10:1-2

נפץ חיים, שמירת הלשון א"י

1 If a person saw someone harming his/her friend, whether robbing them, wronging them, or causing them damage, whether the one robbed or damaged knew of it or not — or if the person shamed them or aggrieved them, or wronged them with words — and it became known to them clearly that the person did not return the theft or reimburse them for the damage and did not beseech them to forgive the transgression — even if the person saw this thing alone, **they can relate it to others in order to help the one who was wronged and to condemn these evil deeds before people;** but they must be sure to fulfill the following seven conditions:
 1. that they witness themselves and not hear of it from others, unless it becomes clear to them afterwards that the thing is true.
 2. that they take great care not to immediately determine the thing to be theft, or wronging, or damage, and the like, without carefully analyzing whether it actually is theft or damage according to the law.
 3. that they reprove the sinner first, gently — perhaps it [the proof] will avail the perpetrator who will thereby rectify his ways. And if the person does not listen to them, then they should apprise the people of this person's guilt — how the person deliberately harmed another. (And if they know that the reproof will not be accepted — this will be explained below, God willing, in section 7.)
 4. that they should not exaggerate the wrong beyond what it is.
 5. that they should intend the benefit [of others] and not, God forbid, to benefit themselves from the taint ascribed to the other, and not out of preexisting hatred.
 6. **if they can bring about the desired benefit itself without recourse to exposing them for their act, then, in all instances, it is forbidden to speak [of what they did].**
 7. that they should not cause the one spoken about more damage than they would suffer if the matter were brought to trial in rabbinic court. (The rationale for this is to be found below in the laws of gossip, Principle 9, where it properly belongs.

Pitchei Teshuva (by Rabbi Yisrael Isserlin, 1827-1889) is a commentary on the four volumes of the Shulchan Aruch (Code of Jewish Law). It was largely authored by Avraham Tzvi Hirsch Eisenstadt (1813-1868). Only this volume, Orach Chayim was written by Rabbi Isserlin.

22. Pitchei Teshuva, Orach Chayim, 156 (Translation by Rabbi David Brofsky)

The Magen Avraham and others went on at length about the stringency around Lashon Hara, and I felt compelled to note, that on the other hand, there is a greater transgression that is also very prevalent, and that it is not to give his friend information when there is a chance to save the oppressed from his oppressor because of the fear of Lashon Hara. For instance, one who sets a trap to kill someone in an undetectable manner or who digs a tunnel in the middle of the night in the darkness into the house or store of his friend and prevents himself from telling his friend and warning him in time, because he is afraid that this is a transgression of Lashon Harah, and in truth, one who behaves this way, his sin is too great to bear and he transgresses the prohibition of Do Not Stand Idly By While Your Brother's Blood is Being Shed.
 By not speaking you violate the mitzvah of returning that which is lost to its owner (Deut 22:2)...The general

principle is that these are matters which depend upon the speaker's motivation. If the informant's intent in relating to these matters is entirely to cause harm, that is lashon ha'ra. However, if his intent is to bring about benefit to the other person and to save him and to protect him – then it is a great mitzvah...unfortunately, I have seen many times where someone witnesses another person trying to cause harm to someone – and he suppresses the information and says "Why should I get involved in a matter which isn't my business...however, one needs to be very careful about these and similar matters. Our Sages have said – when the permissibility depends on motivations – it says, "And you should be afraid of your God."

Rabbi Moshe Sternbuch (born 1926 in London, lives in Jerusalem) is a major rabbinic figure in the Haredi rabbinic court in Israel that impacts Orthodox Jewry around the world. (Thank you to Rabbi David Brofsky for this source citation)

23. Teshuvot Ve'Hanhagot, Rabbi Moshe Sternbuch

We have merited the wonderful book of the Hafetz Haim on the laws of lashon ha'ra...and within the book, the Hafetz Haim it appears that at times there is no prohibition to speak lashon ha'ra, rather there is a mitzvah to speak, such as when one misleads his neighbor in business transactions, or one who borrowed money but did not repay, or regarding marriage arrangements when a match which is not proper is offered and may lead to harm and he refrains from telling his as he does not wish to speak poorly or to cause damage, he violates "that he not stand idly by the blood of your neighbor" and it turns out that he is using the commandments of our Lord blessed be He, in order to injure his friend when he was never commanded to do so...as well as the commandments of "and you shall love your neighbor as yourself"...and I have warned about this many times and therefore one should be careful to learn the laws of lashon ha-ra well and to know when it is prohibited and when it is permitted as sometimes there is an obligation to tell, under certain conditions, as the Hafetz Haim himself explained.

Rabbi Shlomo Yosef Elyashiv (1910-2012, born in Lithuania, lived in Israel). Head of the Haredi-Lithuanian Communities in Israel and the Diaspora. (Thank you to Rabbi David Brofsky for this source citation)

24. Rabbi Shlomo Yosef Elyashiv, Yeshurun 15 (2005)

"Thus, all this only permits informing the authorities in a situation in which it is clear that the person did in fact do this deed and in this case there is in fact, an aspect of tikun olam or fixing the world. However, with regard to the question of whether to permit where there is not even "legs" to the matter (i.e. reasonable cause to suspect wrongdoing), but merely some vague suspicion, not only is there no tikun olam [fixing the world], but there is destruction of the world in this case as it is possible that because of some student's grudge against a teacher, a student may accuse the teacher or because of some baseless suspicion, a person could be placed in a situation in which he is better off dead, though he is innocent of wrongdoing and I see no place to permit this"

What About Shidduchim and Lashon Hara????

שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן ד

בחורה שלא נמצא אצלה לא נרתיק ולא רחם אלא שחלות בלבד ובנו לה בניתוח פלסטי נרתיק על מנת שתוכל לקיים יחסי אישות, וללדת בטוח שלא תוכל לעולם, אם מחובת הרופא להודיע על כך לבחור שעומדת להנשא לו כדי להסיר מכשול מלפניו ומבלי כל חשש ללה"ר.

שאלה. כ"ג כסלו תשמ"ג. לכבוד הרב הגאון א. י. וולדינברג שליט"א. כבוד הרב שליט"א

אני מקווה כי כבודו זוכרני בעת עבודתי בבי"ח שערי צדק כרופא במחלקת נשים, כעת אני עובד בבי"ח לניאדו בקרית צאנז נתניה, וכן במרפאת פוריות במרפאה המרכזית של קופ"ח מרפאת זמנהוף בת"א. באחרונה נמצאת בטיפולנו אשה רוקה בת 19 שפנתה אלינו בגלל אי הופעת הוסת, במסגרת הבדיקות שבצענו אצלה נמצא כי אין לה לא נרתיק ולא רחם אלא שחלות בלבד. זוהי תסמונת נדירה הידועה בספרות. מכיון שהאשה עומדת להנשא ולאחר שהוסברה לה הבעיה במדויק היא בקשה מאתנו לבנות לה נרתיק בניתוח פלסטי על מנת שתוכל לקיים יחסי אישות, הוסבר לה בפירוש שללדת לא תוכל לעולם. ואכן נתחנו אותה. הניתוח עבר בשלום ובהצלחה מירבית כך שאדם בלתי מקצועי לא יוכל לגלות שאין מדובר בנרתיק טבעי. הבחור אתו היא עומדת להתחתן אינו יודע כלל על הבעיה של אשתו. והאשה בקשה בכל לשון של בקשה שלא נספר לו על כך דבר. שאלתי מכבודו היא, האם מחובתי לספר לבחור גם אם אין הוא פונה אלינו בדבר אשתו לעתיד, או אולי רק אם הוא יפנה בשאלה מפורשת, האם יש דמיון בין בעיה זו ובין בעיה של אשה החולה במחלה ממארת ועומדת לפני נישואין שאז נפסק כי יש לספר לחתן. כמובן שאותה בעיה קיימת במקרים דומים כאשר ברור שהבחור עקר לחלוטין - אשכינו מנוונים לחלוטין ולפי ידיעת מדע הרפואה היום אין לו תקנה. האם מחובתינו לגלות את אזהרה של הנערה אתה עומד הוא להתחתן ולהסיר מכשול מלפניה. בכל הכבוד ד"ר יעקב ממש מחלקת נשים בבי"ח קרית צאנז ע"ש לניאדו, נתניה.

תשובה. ב"ה, ו' טבת תשמ"ג. ירושלים עיה"ק תובב"א. לכבוד הרופא הנכבד ד"ר יעקב ממש נ"י רופא במחלקת נשים בבי"ח קרית צאנז, נתניה. שלום רב. יקרת מכתבו קבלתי לפני יומיים, והנני להשיבו בזה על שאלותיו.

לדעתי מחויב הרופא לגלות לבחור ממום הבחורה הגם שלא עולה על דעתו לפנות אליו בשאלה על מצבה מפאת חוסר ידיעה מהחיסרון והגם שהבחורה ביקשה ממנו שלא לספר לו, אין לו לשמוע לה. ואותו הדבר אם קורה להיפך שהבחור עקר והבחורה איננה יודעת מזה מחובתו להודיע מזה לבחורה, ואבסס את דברי בהלכה (א). הרמב"ם בפ"א מה' רוצח ושמירת נפש הי"ד פוסק ז"ל: כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דם רעך, וכן הרואה את חברו טובע בים או ליסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או ששכר אחרים להצילו ולא הציל או ששמע עכו"ם או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנים לו פח ולא גלה און חברו והודיעו או שידע בעכו"ם או באונס שהוא בא על חברו ויכול לפייס בגלל חברו להסיר מה שבלבו ולא פייסו וכל כיוצא בדברים אלו, העושה אותם עובר על לא תעמוד על דם רעך עכ"ל.... למדנו מדברי הרמב"ם והשו"ע הנז' שבכלל האיסור של לא תעמוד על דם רעך כלול לא רק כשהמדובר על שפיכות דמים ממש, אלא הוא כולל על כל העומד מנגד ונמנע מלעשות פעולה כדי להציל את חברו מכל רעה שחורשים עליו או מכל פח שטומנים לו, ולא דוקא רציחה ממש, והוא יכול להצילו מזה הן באופן פיזי, הן על ידי פיוס שיפייס את חושב הרעה, והן על ידי הקדמה להקדים לגלות מזה את און חברו, ואינו עושה זאת, בכל אלה הוא עובר על לאו של לא תעמוד על דם רעך.

ומעתה, לנידונו, היש לך חרישת רעה וטמינת פח גדול מזה, ממי שרוצה לאמלל בחור להטמין לו פח מראש שלא יוכל להביא תולדות בחיה, ויהא מנוע מלקיים מצות פריה ורביה ולעסוק בבנינו של עולם? והלא בהודע לו לאחר מיכן מזה ילקה בהלם גדול אשר יוכל כתוצאה מזה לחלות בגופו או בנפשו, וכעת מחוסר ידיעה הוא הולך אחריה פתאום כשור אל טבח יבוא, עד יפלו חץ כבדו כמהר צפור אל פח, ולא ידע כי בנפשו הוא, וא"כ היעלה על הדעת שלא מוטל חוב גדול להודיעו מכך? ולכן ברור הדבר ע"פ הדין שכל מי שיודע מזה ואינו מגלה לו להזהירו מזה, דהוא פשוט עומד על דמו, כי הדבר כלול בכלל אזהרת התורה של לא תעמוד על דם רעך....

ג) והלום ראיתי גם בספר חפץ חיים להגה"צ הבעל משנה ברורה ז"ל בכלל ט' סעי' ד' שפוסק במפורש על בכדומה לזה שאין לעמוד מנגד ולא לדבר ולחשוש משום איסור לשון הרע, אלא שמותר וגם יש חיוב לגלות, והוא זה, דכותב שם, דאם אחד רואה בחבירו שאחד רוצה להשתדך עם אחד ויודע להרואה כי החתן יש לו חסרונות עצומים והמחותן אינו יודע מזה ואילו היה יודע לא היה מתרצה לזה, יש לגלות לו. ובסעי' ו' מפרט הח"ח ז"ל מהות החסרונות, וכותב, דהיינו אם החיסרון הוא מצד חולי גופו והמחותן אינו מכיר אותו מצד שהוא דבר פנימי אשר לא נגלה לכל, פשוט הוא דאין על המגלה ענין זה חשש איסור רכילות. וכמו כן היכא שהוא בליהפוך, כשיש חיסרון מצד הכלה, ממשיך הח"ח ז"ל לפסוק בסעי' ז', דאם מי שהוא יודע חולי הפנימית שיש במשודכת אך הם מסתירים מהחתן, אין על המגלה חשש איסור רכילות, וחוזר לכפול זאת ההלכה גם בסעי' י' שם וכותב, דאם יודע שהמשודכת יש לה מחלה פנימית אשר לא נגלה לכל והחתן אינו יודע מזה מותר לגלות לו מזה.... באשר על כן כאמור לדעתי נעלה הדבר מכל ספק שמחויב הרופא לגלות לצד השני מהמום הגדול הזה, והחיוב לגלות הוא אפילו כשהיא כבר משודכת וכנז' בדברי הח"ח ז"ל....

ז) לאור כל האמור המסקנה להלכה לדעתי היא, כי כבו' מחויב לגלות לבחור מהמום הגדול הזה שאצל הבחורה אפילו אם הבחור לא יפנה אליו בשאלה מפורשת על כך, ומהיות טוב שיעשה מקודם התרה אצל שלשה מחשש שבועת הרופאים, על מקרה שיש לה חלות על כגון דא, ועל מקרה שנרצה לחשוש לאולי היא חלה בכולל גם על דבר מצוה.

אלא ברצוני ליעץ לו עצה הוגנת נוספת, והוא זה, שלפני שיגלה להבחור מהחיסרון שאצל הבחורה (וכן יש לעשות גם במקרה הפוך) יזמן אליו את הבחורה ויסביר לה בשפת נועם מחובה זאת המוטלת עליו על פי דין תורה לגלות ממום זה לבחור, פן על ידי כן תסכים בעצמה לגלות מזה לבחור, ועי"כ ימנע עלבון ובושת פנים ממנה, ואם לא תאבה שמוע לו אזי יהא נקי מכל, ויגלה לבחור ממומה גם בלי הסכמתה כדי שלא יעבור על לאו של לא תעמוד על דם רעך, וכדי להציל עשוק מיד עושקו, ולקיים מצות השבת גופו וממונו גם יחד, הכל כפי שנתבאר לעיל בדברינו בע"ה. והנני בכבוד רב ובברכה מרובה אליעזר יהודא וולדינברג

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן קיח

תשובה לפניה שזינתה ו' אדר תשל"ז. כבוד העלמה תחיה אשר רוצה לשוב בתשובה גמורה השי"ת יעזרנה.

מפני קוצר הזמן אין בכחי להשיב לכל השואלים דבר הלכה, אבל כיון שגדולה התשובה לכמה דברים כדאיאת ביומא דף פ"ו ע"א ובפרט שאיתא שם שהקב"ה מחזיק לו טובה ודאי יש חובה להשיב תיכף.

הנה ממכתבך אני רואה שהרצון שלך הוא להיות בעלת תשובה גמורה אבל למעשה אינך יכולה לעמוד בנסיון ואף ששבת ובדידי לפני הקדוש ברוך הוא עוד הפעם נכשלת בעברה זו החמורה מאד איסור נדה שהיא מחייבי כריתות ואיסור פנויה שלרמב"ם פ"א ה"ד מהלכות אישות הוא גם כן באיסור לאו ולכולי עלמא הוא באיסור חמור. וכמובן שדבר שיש על זה שני איסורין הוא חמור מדבר שיש בו רק איסור אחד, אבל תשובה הוא דבר המועיל ומתקבל אפילו על עבירות כאלו החמורות מאד, אבל את כותבת שמרגשת את, שאחר עוד פעם קשה לפניך התשובה ביותר דכן מפורש בכמה מקומות בגמ' (כגון בקדושין מ' ע"א וש"נ) דא"ר הונא כל העובר עברה ושנה בה נעשה לו כהיתר ולא מרגיש בהחטא וכ"ש כשעבר כמה פעמים, וצריך להתחזק ביותר. ולכן אחרי שיש לכל אדם אף אלו שלא נכשלו בחטא להזהר מנסיונות כמו שתיקנו חז"ל להתפלל בכל יום בברכות השחר ואל תביאי לידי נסיון כל שכן שאלו שנכשלו כבר בחטא צריכין ליזהר מנסיונות, ובפרט כפי שאני רואה ממכתבך מעצם הנאת הביאה בלא שום חשבונות של נישואין גבר יצר הרע זה עליך מאד שהרי הבחור הבעל אותך בזנות אינו חושב לישאך כלל, ואף את אינך חושבת להנשא לו, שהרי להנשא לבחור זה לא היה שייך לשאול אם צריכה את להודיע לו, שנמצא שבשביל תאות זנות לבד כופך יצרך הרע לעבור עבירות חמורות כאלו לכן ודאי עיקר העצה לטובתך להנשא תיכף לפי האפשר לבחור דתי שירצה ולצאת מחדרי הלינה שבהקאלעזש/שבקולג/ ששם הפרצה מצויה שענין עריות הוא מזולזל ואף שהוא אצל הנכרים והכופרים בתורה מכל מקום איכא השפעה אף על שומרי התורה. אבל עד שיזדמן שידוך הרי יעבור איזה זמן צריך שתשגני חומר האיסור והגנאי הבא מזה והעיקר שיש עין רואה ואזן שומעת מאחר שאת מאמנת בהקב"ה ובהתורה ובשכר ועונש שהם עיקרי האמונה.

גם יש לך לדעת כי מכיון שנחנך לך ביותר להנשא לאיש אין לך להמנע בגלל חוסר ממון כי השי"ת הנותן לחם לכל בשר יזמין לכם הפרנסה כי את תראי להשיג איזה עבודה והוא ישיג איזה עבודה ותצליחו כשתבטחו על השי"ת. ואם הבחור שבעלך ירצה להנשא לכאורה היה זה יותר נכון, אבל צריכה את לידע אם גם הוא רוצה לשוב בתשובה כדי שלא תכשלו אחר החתונה לזלזל באיסור נדה, אך יש לסמוך משום שלא יהיה נסיון אחר החתונה. שהרי עם בחור זה אפשר לעשות הנישואין בזמן קצר, ולפרנסה אין לדאוג שהשי"ת יזמין הפרנסה בריחוק בזכות התשובה ושמירת התורה.

עוד צריכה את לדעת כי וידי צריך האדם רק בלחש לפני השי"ת אבל לא לשום אדם דאשרי כסוי חטאה ורק כשיש צורך כדי לידע איך לשוב בין מצד ההלכה בין למצוא עצה טובה, ולכן טוב שכתבת אלי מחמת שרצית לידע איזה דרך לפניך שתצלי מחטא וגם איני מכירך, אבל בלא תועלת אסור לגלות החטא לבני אדם, דרך פריצי אומות העולם סוברים שבידוי לפני כוהנים של אמונתם מתכפרין ורשאים לעבור על כל דבר, ודרך התורה הוא להיפוך וח"ו ללמוד ממעשיהם, ורק לתועלת ללמוד דרכי התשובה ולידע אם יש עצה לעמוד נגד יצר הרע צריך לגלות אותו לאדם.

ובדבר אם צריכה את להגיד להבחור שירצה לישא אותך לאשה, ודאי את צריכה לגלות לו, אבל אינך צריכה להגיד לו בראיה והכרה דפעת ראשונה שעדיין לא ידוע אם ירצה בכלל השידוך וממילא אסור אז להגיד לו, ורק אחרי שתדעי שרוצה לישא אותך בברור שכבר אמר לך ודבר בדבר הנישואין, צריכה את לומר רק דבר שזדמן איזה פעם בשעה שלא היה לך כובד ראש כל כך לעמוד נגד המפתה בדברי רצוי ופתי הרבה ותיכף נתחרטת ומצטערת על זה שאירע דבר כזה עד שיכיר מדברך שאין לו לחוש שיאירע גם כשתהא נשואה לו, ואז מאחר שהוא רוצה בך מפני שהכיר המעלות שלך לא יחזור בו בשביל זה שאירע איזה פעם מאחר שיכיר אותך לנערה שומרת תורה ומצוה שיש להאמין שלא חשודה את שוב בזה ותהי' אשה מסורה לבעלה כדין התורה.

בדבר כתיבת הכתובה אין צורך להגיד למסדר הקידושין, כי מאחר שהחתן יחתום על הכתובה הרי הסכים לכתובת בתולה ושוב ליכא קפיידא ומחוייב בכתובת בתולה אף אם באמת אינה בתולה אם לא הטעתה אותו, מאחר דרצה להתחייב בכתובת בתולה לא גרע מתוספת כתובה, וכשינסת להבועל עצמו יותר נכון לכתוב כתובת בתולה ולכתוב בתולתא והטעם מבואר בתשובותי באגרות משה חלק אה"ע סימן ק"א ויפה עשה הרב ההוא, אך גם בבעולה מאחר אם נבעלה מישאאל כשר שכשרה לכהונה שאינו נוגע לענין איסור אלא לענין סך הממון אם החתן יודע ורוצה בכתובת בתולה יכולים לכתוב כתובת בתולה, וממילא אין לגלות זה למסדר קידושין ולא לשום אדם כדכתבתי לעיל.

והנני בברכה שהשי"ת יקבל תשובתך ולא תכשלי עוד בשום חטא ותתנהגי בדרך התורה ומנהגי ישראל קדושים ותבנה בית כשר ונכון בישראל, משה פיינשטיין

Regarding whether you must tell the man who may want to marry you [about your sexual past, and not being a virgin] you must indeed tell him, but you don't have to do so the first time that you meet- because at that stage it is not clear that he wants you. In fact at that stage it would be forbidden to tell him. Only after you are certain that he wants to marry you - when he has already told you and spoken about the marriage arrangements - then you must tell him. [Explain it to him this way:] It once happened when you were not thinking clearly and you were not able to withstand the man seducing you, and you immediately regretted your actions and were sorry that you had done this. [When he sees your sincerity] he will understand from your words that he does not have to worry that this would happen again if you were married to him. For he will see your qualities and and will not regret his decision [to marry] because of what happened in your past. He will recognize that you are a woman who observes the Torah and its mitzvot, and he will believe that you will not countenance repeating this behavior, and you will be a woman who is in the service of her husband as the Torah mandates.

Regarding the writing of the Ketuvah, you need not tell the rabbi who is officiating. Since the groom is signing the Ketuvah he is agreeing to the use of the term "virgin" - and there is nothing else to be worried about. He will be bound to the legal terms as if you were a virgin, even if in truth you are not, so long as you did not mislead him....And I bless you that God will accept your

repentance and that you will not stumble again with any transgression; that you will follow the path of the Torah and build a fit and proper house in Israel. [signed] Moshe Feintsein

שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן רה

כבוד ידידי היקר הה"ג המופלג עדין הנפש בן גדולים כש"ת ר' יהודה ארי' דינר שליט"א.
אחדשה"ט וש"ת באה"ר.

בתשובה על מכתבו - והנדון בתולה שנפלו כל שערותי מחמת איזה סבה, והולכת עכשיו עם פאה נכרית (שייטל) וא"א להכיר זה מבחוץ כלל והרופאים אמרו שאחרי ג' או ד' שנים שערותי יחזרו ויגדלו כרגיל, וחוצ' מהנ"ל היא בבריאות שלמה, האם חייבת לגלות זה בעת השידוכין לצד הבחור, וא"כ לא שייך כלל שתהא לה שידוך עם בחור בלי מום, ועוד האריך קצת בזה.

ואומר בקיצור להלכה בעניי, - הנה משנתינו בכתובות ע"ב ע"ב דכל המומין הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים, ובשו"ע אה"ע סי' ל"ט ס"ד כל המומין הפוסלים בכהנים וכו' ויתר עליהם נשים ריח הפה ריח רע וזיעה וקול עבה - וענין קרחת לא מוזכר, איברא הרי מבואר במשנתינו דבכורות מ"ג ע"א לענין כהנים דקרח שער כל שאין לו שיטת שער מקפת מאוזן לאוזן ה"ז קרח ופסול, וא"כ כ"ש באשה דישי הקפדה ע"ז והוא בכלל כל המומין הפוסלים בכהנים.

ואפילו יש שורת שער מקפת מאוזן לאוזן דאינו פוסל בכהנים מסתפק בירושלמי דכתובות פ"ז שם ובירושלמי דקידושין פ"ב ה"ד, ואסיק דהוי מומא, והוא בכלל מומין שהוסיפו בנשים - וא"כ הכא דקרח גמורה היא לית דין ודיין דהוי מומא, ויראה דאפילו לר' יהודה דס"ל בבכורות מ"ג ע"ב בברייתא הכהנים לרבות הקרחנים מ"מ באשה מודה דמום גמור הוא דומיא דמקפת שער לדידן דאעפ"י דלא הוי מום בכהנים פוסל בנשים.

ואפילו אם נאמר דבזה"ז באלו נשים שמגלחים לגמרי ועי"ז גם הם מקפידים ביותר שלא יתגלה משהו מראשם, וא"כ לכאורה נקרא תמיד אינה נראית דמבואר בש"ס ובשו"ע שם סוס"ד דלא הוי מומא, מ"מ גם בזה הלב נוטה להחמיר דהא דעת הפוסקים שם לעיקר דזה מהני רק לשומא קטנה אבל דבר גדול לעולם הוי מום, ומכ"ש כל שטח הראש, וכן מצאתי בס' אוצה"פ שם סי' ל"ט מכמה פוסקים להלכה דנקרא מום גמור, - וא"כ אפילו לא התנה ע"מ שלא תהא בה מום הא קיי"ל דהו"ל רק ספק קידושין כמבואר שם ס"ה - ופשיטא דהוא בגדר מום שצריכה להודיע.

ומ"מ אחרי שכתב כבודו שהיא הולכת בפאה נכרית טובה כאלו היא בעלת שער, א"כ אם היא מהנשים הצנועות שלא מגלות שער לעולם, אולי ה' מקום להקל כיון דתמיד אינה נראית, והו"ל כשומא שעומדת תחת כיפה שבראשה וכו' שמבואר שם ס"ד, אלא דדא עקא דהא כל זה מהני רק במומים שנתוספו בנשים יותר מכהנים, אבל קרחת גמורה דכיו"ב בכהנים פשיטא דפוסל ולא מהני לי' פאה נכרית (וגם יתור בגדים הוא) ולא שום כסוי דמום שבגוף הוא, ואם נימא דבנשים מהני פאה נכרית א"כ נפל כלל דמשנתינו דכל המומין הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים בבירא - ע"כ צע"ג להקל בזה - מיהא הא ודאי אפשר ליעץ דלא תגלה בפעם ראשון ושני עד שאולי ירצה בה רק אח"כ תגלה לו לפני קשרי השידוכין - ולא יכול לטעון אח"כ אחרי קידושין כלום - זה הנלענ"ד בזה.
והריני דוש"ת באהבה - מצפה לרחמי ה'